

Glasilo kolektiva tovarne glinice in aluminija Boris Kidrič - Kidričevo

Številka 1
16. julija 1957
Letnik 1

Orednem glasilu našega kolektiva je bilo že mnogo govora. Na raznih sestankih DS, UO in sindikata se je že dostikrat govorilo o potrebi informacijskega lista, ki bi naj člane kolektiva od časa do časa obveščal o najnovejših sklepih organov delavskega upravljanja, z raznimi strokovnimi članki dvigal strokovno raven kolektiva, poročal o delu sindikalne organizacije, Zveze komunistov, društva „Aluminij“ itd.

Iz zgoraj navedenih razlogov in, ker imajo že vsi večji kolektivi v Sloveniji take informacijske liste, je tudi naš delavski svet pred dobrim mesecem sklenil, da je treba z izdajanjem lista v najkrajšem času pričeli tudi pri nas. Istočasno je bil postavljen tudi uredniški odbor ter določen način finansiranja lista.

Uredniški odbor se je dosedaj že večkrat sestal ter pripravil gradivo za prvo številko lista. Sicer smo pri tem imeli precejšnje težave, ker smo potrebni material zbrali s težavo. Upamo, da v bodoče ne bo potrebno toliko drezati, da bi dobili potrebne članke. Mišljenja smo, da to naše glasilo koristi interesom tovarne, raznim organizacijam in članom kolektiva, pa je res čudno, da moramo za zbiranje materiala porabiti toliko dragočenege časa.

V načrtu imamo, da bi naš list v bodoče redno obravnaval razno problematiko v sledečih rubrikah:

a) Delo organov delavskega upravljanja. Tu bi redno objavljali izvlečke iz zapisnikov s sej DS in UO. Objavljali bi komentarje posameznih važnejših sklepov, opisali od časa do časa tudi potek seje na kateri bi se obravnavala važnejša problematika. Mišljenja smo, da bo koristno, če bomo diskusijo na sestankih DS članom kolektiva verno prikazali, tako da bo kolektiv seznanjen kateri člani DS v razpravah aktivno sodelujejo in kakšna stališča zastopajo.

b) Strokovna rubrika. Tukaj bomo redno objavljali članke naših strokovnjakov. Namen istih je dvigati strokovno raven članov našega kolektiva in jih seznanjati s tehnološkim postopkom v našem podjetju. Razen tega bomo v tej rubriki obravnavali tudi gospodarsko in finančno problematiko našega podjetja.

c) Delo društev in društvenih organizacij. Pod to rubriko bomo objavljali problematiko sindikalne organizacije, organizacije Zveze komunistov, Društva inženirjev in tehnikov, športnega društva „Aluminij“, gasilskega društva ter ostalih društev in organizacij, katerih delovanje je v zvezi z našim podjetjem, Razumljivo je, da bo ta rubrika vsebinsko bogata le v primeru če bodo razne organizacije in društva imela več razumevanja za sodelovanje z uredniškim odborom našega časopisa. Za prvo številko nismo mogli zbrati od teh društev namreč nobenega materiala, čeprav smo vse zaprosili za sodelovanje,

d) Naročniški kotiček. V tej rubriki bomo objavljali dopise naročnikov ter upamo, da ne bomo nikoli v zagati vsled pomanjkanja materiala za to rubriko. Stara stvar je namreč, da ima vsak od nas dosti povedati ali pripomniti. Smatramo, da bo zelo koristno za podjetje, če bo vsak član kolektiva imel možnost, da svoje konstruktivne predloge ali pa pripombe objavi v našem časopisu ter tako z njimi seznanji širši krog. Razumljivo pa je, da ta kotiček ne more biti smetišče, kjer bi se lahko

Ob
prvi številki

po mili volji iznašale razne neosnovane neresnične ali pa celo žaljive zadeve ter bo uredniški odbor v takem primeru prisiljen uporabiti škarje in rezati, razen tega pa bo poizkusil dati pravilno obrazložitev. Dobrodošel nam bo pa vsak konstruktivni in utemeljeni predlog ali pa pripomba, ker bomo na ta način prispevali k dvigu proizvodnje in izpopolnjevali sistem našega delavskega upravljanja.

e) Objave in sporočila. V tej rubriki bomo objavili vsa uradna obvestila uprave in ostalih organov upravljanja, namenjena članom kolektiva.

Naziv našega lista

Glede naziva lista je bilo dosedaj že več predlogov, toda uredniški odbor se za naziv ni mogel dokončno odločiti. Sklenili smo, da v tem primeru upoštevamo želje naročnikov ter prosimo za tozadevne predloge. Za predlog, ki bo sprejet, razpisujemo nagrado 3000,— din. V kolikor bomo za takšen naziv sprejeli več predlogov, bo žreb odločil srečnega predlagatelja, ki bo sprejel nagrado. Predloge oddajajte v poseben zabojček našega lista, ki bo izvešen na upravnem poslopiju.

Sedaj pa še en problem. Ali bo naš list izhajal mesečno, dvomesečno ali četrtletno? Vse to je odvisno od zanimanja za list med člani kolektiva. V kolikor se bodo člani kolektiva za list zanimali ter z njim sodelovali, upamo, da ne bo nobene, pa tudi ne finančne zapreke, da bi ta list izhajal redno in mesečno. V kolikor pa med člani kolektiva ne bo zanimanja za list in ne bomo pravočasno sprejeli dovolj materiala za objavo, bo isti pač izhajal bolj poredko.

Vse članke bomo honorirali ter bo vsak sodelavec sprejel za to tudi primerno nagrado.

Upamo pa, da bodo člani našega kolektiva z listom zadovoljni, in da bodo z njim sodelovali, ker smatramo, da bo splošno koristen, tako za vsakega poedinca, kakor tudi za uspešen razvoj našega podjetja.

Za uredniški odbor
Branko Mlinarič

Novoizvoljeni člani delavskega samoupravljanja

Volitve v delavski svet so bile v našem podjetju izvedene v dneh 24., 25. in 26. apr. Novoizvoljeni delavski svet šteje šestdeset članov.

Izmed predlaganih kandidatov so bili izvoljeni naslednji tovariši in tovarišice:

iz glinice I: Vidovlč Jože, Hrenko Mirko, Slatič Alojz, Repič Justin in Lipar Anton;

iz glinice II: Čuček Marjan, Rozman Avgust, Žuran Janez, Hrenko Ivan, Majcen Alojz in Meško Franc;

iz glinice III: Klajderič Franc, Kokol Mihael, Grahl Ivan, Frčec Franc in Rožman Ivan;
iz laboratorija I: Tušek Ivan;

iz elektrolize: Skaza Franc, Andrejek Ernest, Repec Ivan, Kirbiš Ivan, Žunič Štefan, Emeršič Franc, Kosec Ivan, Jerič Franc, Munda Ivan, Horvat Djuro in Mohorič Stanko;

iz livarne: Kodrič Franc, Kost Adolf in Štumberger Franc;

iz stiskalnice: Adamičič Mirko in Gorup ing. Boris;

iz delavnice obrata aluminija: Kosec Stanko, Gegič Peter in Zemljič Avgust;

iz strojne delavnice glinice: Kolarič Franc, Hazabent Viktor, Firbas Ivan, Mijan Slavko; Kajič Anton, Zupanič Jože in Turnšek Zdravko;

iz elektro delavnice glinice: Kranjc Franc in Novak Franc;

iz strojne energetike: Operčkal ing. Jože, Cigler Mirko, Golc Rudi in Ceti Franjo;

iz transporta: Vreže Franc in Hernec Franc;

iz skladišč: Hmelina Bogoljub;

iz prometa: Kurilič Anton, Pšajd Ludvik in Pintarič Ivan;

iz uprave: Arnejšek Emil, Klančnik Rozika in Lesjak Avgust;

iz gradbenega oddelka: Veble Ivan in Gojkovič Ludvik.

Izmed novoizvoljenih članov delavskega sveta je 32 delavcev, 7 izmenskih mojstrov, 8 preddelavcev, 2 inženirja, 5 tehnikov in 6 administrativnih delavcev.

Volilnih upravičencev je bilo 1597, volilo pa jih je 1520 ali 95,1%. Neveljavnih glasov je bilo 28.

Iz dela delavskega sveta in upravnega odbora

Novoizvoljeni delavski svet se je sestal na svoji prvi seji dne 11. maja 1957. Iz svoje sredine je izvolil predsednika tov. Veble Ivana. Na tej seji je bil izvoljen tudi novi upravni odbor. Za člane novega upravnega odbora so bili izvoljeni: Jabločnik Maks, Čuček Marjan, Selan Rudolf, Kurilič Anton, Operčkal ing. Jože, Pešec Simon, Andrejek Ernest in Hazabent Viktor.

Za njihove namestnike pa so bili izvoljeni: Kodrič Franc, Vidovič Jože, Turnšek Zdravko, Cigler Mirko, Klančnik Rozika, Zemljčič Avgust, Kajič Anton in Vreže Franc. Delavski svet je do danes zasedal še na eni izredni in eni redni seji. Na izredni seji je delavski svet sklepal o dotaciji sindikalni podružnici iz sklada za samostojno razpolaganje, katero namerava sindikalna podružnica uporabiti predvsem za pospešitev kulturno-prosvednega dela ter za dotacije drugim društvom. Delavski svet je odobril tudi potrebna sredstva, da se v glavnem sanitarnem posloplju odpre bufet. Bufet je odprt že od 3. junija t. l. in ga člani kolektiva marljivo obiskujejo. V njem dobe po nizkih cenah brezalkoholne pijače, sendviče, pa tudi topla jedila. Ko bo prispela potrebna oprema (predvsem hladilnik), bo lahko bufet odprt tudi v popoldanskih urah in bo lahko imel na razpolago raznovrstne pijače in jedila. Delavski svet je sprejel tudi načelen sklep, da se zgradi večja stanovanjska hiša. Predlog je, da se ista zgradi v Ptuj. Delavski svet je imenoval posebno komisijo z nalogo, da poišče najprimernejši tip stanovanjske hiše, ki bi prišel v poštev. O lokaciji pa bo delavski svet sklepal pozneje.

Upravni odbor je od svoje izvolitve zasedal že petkrat. Na svoji prvi seji je izvolil iz svoje sredine predsednika. Za predsednika je bil izvoljen tov. Jabločnik Maks. Upravni odbor je opravljal predvsem proizvodnjo, tako s finančne kakor s količinske strani. Na tem mestu je treba omeniti, da je upravni odbor posvetil veliko pozornost higiensko-tehnični zaščiti članov kolektiva in je kljub večjim težavam, ki so se porajale predvsem pri nabavi zaščitnih sredstev, stvar le toliko dozorela, da je podielje dobilo svoj pravilnik o higiensko-tehnični zaščiti in da so tudi sredstva za nabavo potrebne opreme zagotovljena. Seveda pa je odvisno tudi od članov kolektiva, kako bodo ta sredstva uporabljali in koliko bodo pazili na nje. Priporočamo vsem, ki zaščitna sredstva uporabljajo, da se dobro seznanijo s pravilnikom in se njegovih določil točno drže, ker bodo le na ta način ta sredstva koristno služila svojemu namenu.

Doleg manj važnih stvari, ki jih je upravni odbor obravnaval na teh svojih sejah, je vredno omeniti sklep, da se ustanovi novi oddelek z naslovom: „oddelek za operativno evidenco opreme“. Do danes se je trošilo vse preveč sredstev za vzdrževanje in dopolnitev opreme, bodisi strojne ali električne. Naloga novega oddelka je, da vodi strogo kontrolo nad remontu opreme, nabavami rezervnih delov in da uvede potrebno evidenco nad tem. Prav gotovo je, da bo s tako kontrolo remont in vzdrževanje opreme mnogo preciznejše in se bodo stroški znatno znižali. Upravni odbor je na podlagi razpisa za popolnitev delovnega mesta tehničnega direktorja ter na osnovi ponudb, ki jih je prejel, postavil za tehničnega direktorja tov. ing. Tonejc Staneta, ki je svoje novo delovno mesto prevzel 17. maja 1947. Tov. ing. Tonejcu, ki je že več kot 12 let v našem podjetju, iskreno čestitamo!

Tov. Jabločnik Maks, predsednik upravnega odbora

Tov. Jabločnik Maks je bil rojen 29. maja 1927 v Hajdini. Po dovršenju meščanske šole je odšel v uk v Zagreb, kjer se je izučil električarskega poklica. Po odslužitvi vojaškega roka v JLA je koncem 1949 leta prišel v naše podjetje. Bil je mladinski funkcionar, delal je v sindikalni podružnici, v kateri je bil tudi predsednik ter sodeloval v organih delavskega samoupravljanja. S svojim delom in značajem si je ustvaril velik ugled med kolektivom in je bil za sedanjo mandatno dobo izvoljen za predsednika upravnega odbora. Pri njegovem odgovornem delu mu želimo mnogo uspehov.

Tov. Veble Ivan, predsednik novega delavskega sveta

Rojen je bil 7. januarja 1924 v Jeroslavcu pri Brežicah. Pred pričetkom II. svetovne vojne je študiral na Srednji tehnični šoli — gradbeni oddelek — v Zagrebu, ki jo je pa vsled vojnih dogodkov in aktivnega sodelovanja v NOB končal leta 1946. Medtem ko so njegovi starši takoj v začetku okupacije bili izseljeni iz domačega kraja v Nemčijo, je Ivan že od meseca marca 1942 aktivno sodeloval v NOB. Od leta 1943 je bil borec v raznih enotah NOV. Leta 1944 je bil sprejet v ZK. Po končani srednjetehtnični šoli je služboval v Zagrebu, Celju in Beogradu. V naši tovarni je do 1. maja 1952 in sicer v gradbenem oddelku, katerega šef je od meseca avgusta 1955. leta. Kot dober uslužbenec in član kolektiva je bil dvakrat izvoljen v delavski svet in enkrat je bil član upravnega odbora. Veble se udeležuje tudi aktivno pri delu raznih političnih ter množičnih organizacij v tovarni in naselju pri občini in okraju. Do nedavnega je bil sekretar Organizacije ZK, sedaj pa je še član odbora ZB, Združenja rezervnih oficirjev, predsednik sveta za urbanizem pri Obč. LO. Prepričani smo, da bo kot predsednik DS delavsko upravljunje vodil v korist vseh članov kolektiva in prosperiteto podjetja. K izvolitvi mu čestitamo!

Z graditvijo tovarne glinice v Kidričevem je pričel nemški trust Vereinigte Aluminium Werke (VAW) med drugo svetovno vojno. Osnova za gradnjo je bila surovinska baza.

Lokacija je bila določena v Sloveniji in sicer premogovni revir Zasavje oz. Velenje. Tudi ta lokacija ni bila najprimernejša, ker ni bilo mogoče najti, ravnega terena, stroški za planiranje valovitega terena pa bili preveliki.

Predlagana je bila lokacija v Kidričevem, ki je bila končno tudi osvojena iz sledečih razlogov:

Predvideno zemljišče leži na ravnini in zemlja ni primerna za gojitev poljskih oziroma gozdnih kultur. Teren je za gradnjo tovarniških objektov primeren v zvezi z obtežbo, razen tega pa je potrebnega gramoza v zadostni meri in primernih kakovostih na gradbišču na razpolago. Okoliške opekarne lahko krijejo celotne potrebe po opeki, prav tako je dovoz cementa iz bližnjih cementarn dovolj poceni. Na omenjene činitele so graditelji polagali posebno važnost, ker so imeli izkušnje, da lahko draga gradnja zadolži tovarno do nerentabilnosti. Tovarna leži ob glavni normalnotirni progi in je tudi oddaljenost premogovne baze ustrezna. Delovna sila je na razpolago v bližnji okolici.

Po odobritvi lokacije je bil izbran tudi tehnološki postopek in sicer proces v stolpih kombiniran s sinter procesom, kar omogoča tako predelavo trdih, visokokremeničnih boksitov, kakor tudi predelavo boksitnega prahu.

Gradnja tovarne glinice se je pričela leta 1942 na osnovi proizvodnje 80.000 ton glinice po stolpnem postopku in približno 10.000 ton glinice po sinter procesu. Teren je bil pripravljen za gradnjo tovarne z letno kapaciteto 160 do 180.000 ton glinice, s tem, da bi bila druga faza zrcalna slika gradeče se tovarne.

Vsled kritičnega stanja nemške industrije v zvezi s kapacitetami se je zmanjšala gradnja tovarne glinice na polovico s tem, da so se zgradbe gradile na kapaciteto 90.000 ton letne proizvodnje. Leta 1945 pred kapitulacijo Nemčije je VAW odpeljal večino že dobavljenih aparatov in drugega materiala, tako, da je bilo na gradbišču v Kidričevem ob osvoboditvi dokončanih približno 70% gradbenih del, opreme pa je bilo dobavljeno približno 5%.

Od leta 1945 do 1947 se z investicijskimi deli ni nadaljevalo. Po boksitnem sporazumu z Madžarsko v letu 1947 se je predvidevala gradnja lastne elektrolize v Kidričevem do leta 1950, do leta 1952 pa dograditev tovarne glinice, potrebno glinico in anodno maso bi dobavljali iz inozemstva, dokler ne bi z lastno proizvodnjo krili proizvodnih potreb.

Po prekinitvi sporazuma z Madžarsko se je z intenzivnim delom nadaljevalo v letu 1950, leta 1952 pa se je rešilo vprašanje kreditiranja z Mednarodno banko. Dograjevala se je tovarna glinice z letno kapaciteto 45.000 ton glinice in tovarna aluminija s kapaciteto 15.000 ton aluminija. Z omenjeno kapaciteto je pričela tovarna s poizkusnim obratovanjem v letu 1954.

Tovarna gradi tudi tretji del kombinata v Kidričevem, t. j. tovarno anodne mase s kapaciteto 18.000 ton letno. To zadošča za proizvodnjo 30.000 ton aluminija letno. Investicijski objekt bo predvidoma dograjen koncem leta 1957.

Z lastno proizvodnjo anodne mase podjetje ne bo več navezano na uvoz sorazmerno velikih količin tega materiala, razen tega pa bo lahko proizvajalo kvaliteto, ki bo za potrebe lastne elektrolize najprimernejša.

Naše podjetje je pričelo z poizkusnim obratovanjem v letu 1954

Med časom montaže, oziroma v njeni zaključni fazi, je podjetje zaposlovalo 828 delavcev. V letu 1954 se je to število povečalo na 963, t. j. za 16,3%, v 1955 na 1258 ali za 13,1%, oziroma v letu 1956 na 1480 ali za 11,8%.

Fizični obseg proizvodnje po letih je razviden iz sledečega pregleda:

Proizvod	1954 ton	1955 ton	1956 ton
glinica	4.182	33.268	37.861
aluminij	757	8.742	10.960

Nastanek in razvoj naše tovarne

Problematika v zvezi s proizvodnjo

Glavne surovine za proizvodnjo glinice so: boksit, premog in kalcinirana soda. S svojima dvema tehnološkima postopkoma bazira proizvodnja tovarne glinice na različnih kvalitetah boksita tako, da je praktično možno predelati vse vrste boksita, vendar nam izkušnje prejšnjih let narekujejo zlasti uporabo boksita iz Drniša (cca 80 %) in v manjši meri iz Rovinja (cca 20 %). Boksitne zaloge so v naši državi tako velike, da to ne predstavlja posebnega problema v pogledu surovinske baze in je zagotovljen izvoz tudi pri povečani proizvodnji tovarne glinice na 90.000 ton letno. Problem predstavlja odvezna zaloga boksita za zimske mesece, v katerih je prevoz rude vsled zmrzovanja nemogoč. Na drugi strani pa velika zaloga te surovine blokira podjetju precejšnje zneske obratnih sredstev.

Za proizvodnjo generatorskega plina se uporablja lignit, za proizvodnjo pare pa mešanica rjavega premoga in lignita.

Ker bo v perspektivi rudnik lignita Velenje, ki je glavni dobavljavec, podvojil svojo kapaciteto, tudi preskrba s to surovino za tovarno ne bo problematična, saj predstavljajo ocenjene zaloge količino za preko 100 let.

Pri proizvodnji aluminija so glavne surovine: glinica, električna energija, anodna masa, kriolit in al. fluorid.

Glinica se v glavnem predela v elektrolizi v aluminij, viški pa se izvažajo (cca 7.000 ton letno).

Izkoriščenost vodne energije v Sloveniji znaša okoli 20 %, kar zagotavlja dovoljno surovinsko osnovo za proizvodnjo električne energije. Stanje v zvezi s povečano porabo električne energije narekuje gradnjo vsaj ene pretočne elektrarne na Dravi z dvema agregatoma, s čemer bi se dosegla tudi predpisana rezerva.

Anodno maso za potrebe proizvodnje aluminija trenutno še uvažamo. Z dograditvijo lastne tovarne anodne mase bo v celoti pokrita potreba po tej surovini.

Za potrebe proizvodnje aluminija glede kriolita in aluminijevega fluorida bomo tudi v bodoče navezani na uvoz.

Razširitev podjetja

Kot je že uvidoma omenjeno, se je pričela graditev tovarne na osnovi letne kapacitete tovarne glinice 90.000 ton, dogradila pa se je na zmanjšano kapaciteto 45.000 ton letno.

Za tovarno aluminija je postavljen in montiran del usmerjevalnice in stikalnice za kapaciteto 30.000 ton aluminija letno.

Za omenjene večje kapacitete je investiranih 3,578.000.000 din, ki bi se aktivirali šele pri razširitvi letne kapacitete tovarne na omenjene večje kapacitete.

Tržišče

Predelovalna industrija v naši državi lahko predela 26.000 ton aluminija letno.

Tovarne aluminija lahko pri sedanjih kapacitetah proizvedejo 18.000 ton metala letno in bi bilo potrebno samo za krilje potreb domače predelovalne industrije povečati proizvodne zmogljivosti tovarn aluminija za 8.000 ton.

Čeprav je v inozemstvu povpraševanje po našem aluminiju iz leta v leto večje, ne bi mogli pri upoštevanju povečane proizvodnje 8.000 ton letno izvoziti nobenih količin, posebej če upoštevamo dejstvo, da moramo računati z dodatno domačo potrebo 2.000 ton aluminija za razne odlitke, legure in slično.

Za naš aluminij se zanimajo razne evropske in izvenevropske države, tudi take, ki imajo zelo razvito aluminijsko industrijo (ZDA, Anglija in druge).

Cene aluminija na domačem tržišču so fiksirane v zvezi s kvaliteto kot sledi:

Kvaliteta	Cena v dinarjih	Kvaliteta	Cena v dinarjih
izpod 99,50 %	385.710	99,70—99,79 %	398.580
99,50—99,69 %	390.000	99,80—99,85 %	407.106

Cena aluminija na svetovnem tržišču iz leta v leto raste. Pred leti je znašala 300 US dolarjev po toni in se je dvignila v zadnjem času do 600 US dolarjev in preko. Prodajna cena glinice znaša 84.000 din za tono. Kljub dejstvu, da za glinico v inozemstvu ni bilo tolikšnega povpraševanja kot za aluminij, je lahko glinico brez posebnih težav plasirati, cena pa se giblje med 80 in 100 US dolarji.

Od skupne proizvodnje je bil odstotek izvoza v letu 1955 in 1956 naslednji:

Proizvod	1955	1956
Glinica	46,32 %	28,92 %
Aluminij	27,93 %	10,86 %

Kljub povečani proizvodnji glinice, kakor tudi aluminija v letu 1956 je bil izvoz zmanjšan, ker je bila vsled povečane proizvodnje aluminija poraba glinice večja, na drugi strani pa je bil izvoz surovega aluminija kontingentiran in je naša država izvažala pretežno aluminijaste polizdelke. — ja

S pričetkom obratovanja Tovarne Glinice in Aluminija, „Boris Kidrič“ v Kidričevem je tudi Jugoslavija pristopila v krog večjih proizvajalcev aluminija. t. j. kovine, brez katere si ne moremo predstavljati modernega življenja.

Kljub dejstvu, da Jugoslavija razpolaga s potrebnimi surovinami za proizvodnjo aluminija, je bilo možno pristopiti k pomembnejši proizvodnji te kovine šele po osvoboditvi. Ob spoznanju važnosti in pomembnosti aluminija za razvoj gospodarstva je bilo na merodajnih mestih odločeno, da se prične izgradnja tozadevne industrije ter se na ta način spremeni predvojno stanje, po katerem je Jugoslavija izvažala ceneno rudo — surovino, uvažala pa dragoceni izdelek.

V zemeljski skorji ne najdemo aluminija v kovinski obliki, tako, kot na primer zlato, srebro, živo srebro in sl., pač pa je aluminij navzoč v raznih drugih, veznih oblikah v številnih kameninah, rudah in ilovicah. Po svoji količini zavzema aluminij tretje mesto v sestavi zemlje, saj ga je v zemlji skoraj 8 %.

Človek je že zdavnaj spoznal različne sestavine zemlje, v katerih se nahaja aluminij, saj je že pred mnogimi tisočletji izdeloval posode iz gline, kasneje pa je na ilovnate plošče zapisoval svojo zgodovino. Nekatere spojine kot je na pr. galun, so poznali že stari Rimljani v 5. stoletju pred našim štetjem.

Kovinski aluminij je spoznalo človeštvo šele pred 130 leti ko so ga prvič izdelali v svojih laboratorijih Anglež Davy (izgovori Devi), Danec Orsted, oz. Nemeč Wöhler. Prvo „večjo“ količino aluminija v velikosti bucikine glave so izdelali leta 1845, torej pred 113 leti. Do industrijske proizvodnje kovinskega aluminija je bila dolga in zelo težavna. Veliko število strokovnjakov se je v preteklem stoletju bavilo s problemom izdelave aluminija iz naravnih surovin, dokler ni ves ta napor rodil pričakovani uspeh. Leta 1855 so razstavili na svetovni razstavi v Parizu prvi blok aluminija, ki so ga imenovali „srebro iz ilovice“. Kovina je vzbudila splošno občudovanje zaradi svoje nizke teže, nikomur pa ni bilo jasno, kaj naj bi z njo počel. Človeška ničemurnost je bila prva, ki se je okoristila z novo pridobitvijo s tem, da je uporabila kovino za izdelavo okraskov namesto zlata ali srebra, saj je tudi njena cena bila temu primerno visoka.

Začetek industrije aluminija je bil pravzaprav leta 1886, ko sta Francoz Heroult (izgovori Erúl) in Amerikanec Hall (Holl) odkrila, da je možno iz mešanice glinice in kriolita izdelati sorazmerno čisti aluminij. V isto dobo spada tudi odkritje Bayerja, ki je ugotovil pogoje za izdelavo glinice iz boksita in s tem postavil temelje industriji aluminija.

Ob koncu prejšnjega stoletja je industrija aluminija vsako leto proizvajala večje količine te kovine. Tako je bilo na vsem svetu leta 1900 proizvedeno vsega 7.000 ton, leta 1913 je količina narasla na 65.000 ton, leta 1936 je dosegla 366.000 ton, danes pa se svetovna proizvodnja aluminija giblje v višini 3.000.000 ton letno. V borih 50 letih je torej proizvodnja aluminija narasla za okroglo 400 krat, to je vzpon ki ga ni dosegla v preteklosti nobena druga kovina.

Če primerjamo štiri glavne kovine, t. j. aluminij, baker, kositer in svinec, tedaj lahko ugotovimo, da je proizvodnja aluminija na prvem mestu (3.000.000 ton letno), sledi baker (2.800.000 ton), nato pride kositer (2.300.000 ton) in končno svinec (1.900.000 ton).

Ing. Maks Ferlan

Pričeli smo proizvajati aluminij

Razumljivo je, da je z naraščanjem proizvodnje postopoma padla tudi cena aluminija, tako, da je iz dragocene kovine, ki je bila dostopna le nekaterim izbranim nastala kovina, ki je v splošni ljudski rabi.

Kljub temu, da Jugoslavija razpolaga z velikimi količinami surovin, t.j. boksita in da se stalno povečujejo viri za proizvodnjo električne energije, smo doslej storili šele prve korake v proizvodnji aluminija, saj naša proizvodnja v Kidričevem pomeni le 0,5% celotne svetovne proizvodnje. Če primerjamo poedine industrijske države po količini proizvedenega aluminija na 1 prebivalca, tedaj vidimo, da se v USA proizvaja 8 kg na osebo, v Franciji 2,5 kg v Jugoslaviji pa okoli 1 kg. Ogromen razmah aluminijeve industrije po vsem svetu je v zadnjih desetletjih dal značilno sliko vsemu našemu življenju, tako, da je upravičena trditev, po kateri živimo v dobi aluminija, saj skoraj ni področja človeškega udejstvovanja, v katerem se nebi rabil aluminij. Zaradi tega se pri današnjem stanju naše proizvodnje ne želimo ustaviti, temveč z zaupanjem gledamo na naše podjetje, v katerem želimo izdelati še večje količine kovine, ki omogoča vsemu našemu gospodarstvu nadaljni razvoj.

Po novi uredbi o delitvi celotnega dohodka gospodarskih organizacij se bo doseženi dobiček delil na ta način:

1. na del, ki gre kot delež federaciji v obliki zveznega davka od dobička;
2. na zakonite obveznosti iz dobička, in sicer:
 - a) nadomestila plače delavcem za prvih sedem dni bolehanja,
 - b) nadomestila za ločeno življenje, ako so ta predvidena s tarifnim pravilnikom,
 - c) za dodatni socialni prispevek (t.j. nad 38%);
 - č) anuitete za ona investicijska posojila, ki so bila najeta v breme sklada za samostojno razpolaganje,
 - d) prispevek v rezervni sklad podjetja;
3. na plače iz dobička;
4. na družbene investicijske sklade in sklad za samostojno razpolaganje podjetja;
5. na proračunski prispevek.

Za naše podjetje je velikega pomena določilo, da se anuitete za najeto investicijsko posojilo iz splošnega investicijskega sklada plačujejo sicer iz dobička, vendar pred delitvijo na prej navedene deleže. Obveza podjetja za plačilo davka od dobička se na ta način občutno zniža, ker bomo odslej plačevali ta davek od znižanega zneska dobička.

Iz onega dela dobička, ki služi za izplačilo plač (tč. 3), najprej izločimo znesek za premije v višini, ki je določena v tarifnem pravilniku. Za naše podjetje smo določili 15%. Ostali del se uporabi za plače. Delavci imajo med letom pravico do te plače, če so ob izplačilu v delovnem razmerju s podjetjem in če so pri tem podjetju vsaj tri mesece nepretrgoma na delu. V poštev pride znesek dobička, ki se izračuna in izkaže v četrtletnem periodičnem obračunu.

Dokončen obračun plač iz dobička se izdela koncem leta. Pravico do plače iz dobička po preteku leta na podlagi potrjenega zaključnega računa imajo vsi delavci, ki so bili na koncu leta v delovnem razmerju s podjetjem. Pogoj pa je, da je trajalo njihovo delovno razmerje v tem letu vsaj tri mesece.

Ako delavec ob koncu leta ni več v službi v tem podjetju, pa mora izpolniti naslednje pogoje, da bi imel pravico do svojega deleža plače iz dobička:

1. da je bil med letom šest mesecev v delovnem razmerju s podjetjem, če je delo zapustil po lastni odpovedi;
2. da je bil med letom tri mesece v delovnem razmerju s podjetjem, če je delo zapustil zaradi odpovedi s strani podjetja ali zaradi upokojitve, zaradi dolgotrajne bolezni ali zaradi odhoda k vojakom.

Delavci, ki jim je delovno razmerje prenehalo zaradi disciplinske kazni odpusta iz podjetja ali po samem zakonu zaradi kazni strogega zavora ali zavora, daljšega od šestih mesecev, ali če so samovoljno zapustili delo, nimajo pravice do deleža plače iz dobička.

**Delitev
dobička v
l. 1957**

Ako podjetje ne razpolaga z naslovi svojih bivših delavcev, ki imajo pravico na delež plače iz dobička, mora v 15 dneh po potrditvi zaključnega računa javno pozvati upravičence, da dvignejo pripadajoči jim denar. Po preteku tromesečnega roka od tega razglasa izgubijo delavci, ki se niso zglasili pri podjetju, pravico do deleža plače iz dobička. Netzplačani zneski plač iz dobička gredo v rezervni sklad ali pa v sklad za samostojno razpolago po sklepu delavskega sveta podjetja.

Marsikdo je stal pred veliko neznanko: kam na letni dopust, da bo čim ceneje in čim bolje. V letošnjem letu pa se je tudi ta neznanka spreminila za naše člane v veselo novico: sindikalni podružnici je s pomočjo uprave podjetja uspelo najeti celo nadstropje v modernem hotelu „Ilirija“ v Biogradu na morju. Anketa, ki jo je izvršila sindikalna podružnica, je pokazala, da je za letovanje na morju mnogo interesentov in da odidejo prvi že začetkom julija v Biograd. Vsakemu članu kolektiva prispeva sindikalna podružnica na dan din 450.—, nezaposlenem zakoncu din 350.— in otroku din 250.— na dan. Celodnevni pension stane za odrasle din 650.—, za otroke pa din 360.— na dan.

Biograd na morju je mestce ob sami obali med Zadrom in Šibenikom. Ima okoli 1600 prebivalcev. Znano je po svojem zaledju, kjer pridelujejo mnogo zelenjave in sadja ter po svojih borovih gozdičkih. Hotel „Ilirija“ je moderna štirinadstropna zgradba, ki je bila letos popolnoma renovirana. V zgradbi je kino-dvorana za cca 400 ljudi, poleg tega pa je tudi kino na prostem. Pred hotelom, ki ga loči od morja le asfaltirana cesta, je lep vrtič s sredozemsko floro. Takoj za hotelom pa se v velikem loku razprostira plaža in segajo senčnati borovi gozdički do samega morja. Na plaži so tudi tuši s sladko vodo.

Do Biograda se pride najboljše preko Reke in od tam s parobrodom ali pa preko Zagreba in Gračaca ter od tam z avtobusom. V Biogradu so letos nastanjene stalne kolonije: otroci iz ptujskega okraja, člani kolektiva tvornice Lipa-Mill iz Zagreba, člani sindikalne podružnice ptujskega okraja, člani studentske vzajemne pomoči iz Beograda, poleg tega pa tudi drugi priložnostni gostje. Vse informacije dobite pri naši sindikalni podružnici ali pa v tajništvu podjetja.

Priporočamo članom kolektiva, da svoj letni dopust preživijo ob modrem Jadranu.

Kam na letni dopust?